

Maand van de Geschiedenis

Avond over evacuatie in de Breehoek

Voor het zevende achtereenvolgende jaar wordt in oktober de Maand van de Geschiedenis georganiseerd in ons land. Sinds vorig jaar besteedt ook Scherpenzeel daar aandacht aan. Toen was het thema 'Geluk'. Nu is dat 'Opstand'.

De Maand van de Geschiedenis is het grootste historische evenement van Nederland. We spoelen dit jaar terug rondom het thema Opstand. Geschiedenis is altijd aanwezig, maar moet wel verteld en gedeeld worden. Vanuit het verleden kun je het heden begrijpen en zo ook een beter begrip vormen van jezelf, je achtergrond of omgeving. Dat leidt tot inzicht en mogelijk een andere kijk op de wereld en je eigen leefomgeving. Hoe het centrum van Scherpenzeel er bijvoorbeeld nu uitziet is te herleiden naar de gebeurtenissen aan het begin van de oorlog en de wederopbouw kort daarna. Zo zijn er tal van historische gebeurtenissen die verklaren over onze huidige leefwereld. Daarom vinden wij het belangrijk om één maand in het jaar geschiedenis extra aandacht te geven. Samen organiseren de Bibliotheek en Oud-Scherpenzeel op 10 oktober in de Breehoek een avond in het kader van de Maand van de Geschiedenis. We zijn niet de enigen die in oktober de Geschiedenis centraal stellen. Vorig jaar waren er achthonderd activiteiten door heel Nederland waaraan meer dan duizend instellingen meewerkten. In de Breehoek werden op 18 oktober 2017 acht Scherpenzelers geïnterviewd door Martine Tekelenburg over het thema Geluk. Tussen de interviews door waren beelden te zien van Scherpenzelers die een gelukkig moment beleefden. Een huwelijk, een kampioenschap, het behalen van een diploma, de intocht van burgemeester(s), Bevrijdingsfeesten en ga zo maar door. Een geslaagde avond die de organisatie heeft gemotiveerd om de Maand van de Geschiedenis ook in 2018 de nodige aandacht te schenken. Het thema dit jaar is Opstand. Ook Scherpenzelers zijn niet altijd volgzzaam. Ze verzetten zich tegen onrecht en

overheersing, maar van rebellie in ons dorp zijn niet veel voorbeelden te vinden. Het tegenovergestelde van een opstand, een sympathiebetuiging, lijkt soms wel een oproer...

Prinsgezinden

In 1787 is Willem V stadhouder van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden. Hij krijgt steeds meer tegenstanders, maar in Scherpenzeel is men prinsgezind. Dat blijkt wel als twee prinsen, zoons van Willem V, in dat jaar logeren in Huize Scherpenzeel. Op de toren willen prinsgezinden *'uit vreugde en ter eere der jonge Prinsen'* een oranje vlag laten wapperen. De koster weigert de sleutel van de kerk te geven. Later blijkt een van de kerkdeuren niet op slot te zijn, zodat vier actievoerders toch naar binnen kunnen. De deur van de torentrap zit echter wel op slot. Met behulp van twee aan elkaar gebonden ladders bereiken ze de gaten in het plafond waardoor de touwen met gewichten van het uurwerk lopen. Ze klauteren langs die touwen omhoog. Op de omloop wordt een touw naar beneden gelaten waaraan ze de stok met de oranje vlag bevestigen. Peter Nijburg klimt tegen het dak op onder aanmoediging van omstanders. Hij verwijderd de torenhaan en plaatst de vlag. Kort hierna luiden de klokken een uur lang en 's avonds om negen uur ook nog eventjes. De prinsen van Oranje vertrekken op 25 april 1787 uit Scherpenzeel. Ook nu luiden de klokken. De bevolking loopt uit en met vaandels en trommels doen de Scherpenzeelers de beide prinsen uitgeleide. Volgens een ooggetuige is iedereen ongewapend en vrolijk.

De Franse tijd

Als de Fransen een paar jaar later in 1795 Scherpenzeel binnenmarcheren wordt de Scherpenzeelse schout Aart van Lützenburgh te kennen gegeven dat het bestuur van Scherpenzeel verandert, omdat hier 'oproerige bewegingen' zijn ontstaan door het roepen van Oranje boven, het zingen van Oranjeliedjes en het dragen van Oranjelinten. De schout geeft aan dat hij 'van de prins geen kwaad weet' en hier geen oproerigheid heeft bespeurd. Hij moet de bevolking oproepen om op 17 maart 1795 om 11 uur naar de kerk te komen waar de verandering van het bestuur zal worden meegedeeld. Aart mag zelf niet bij de bijeenkomst met de Scherpenzeelse bevolking in de kerk aanwezig zijn. Degenen die zich tegen de verandering van de regering verzetten zullen geboeid worden afgevoerd. Een paar dagen later beschrijft Van Lützenburgh in een bericht aan de Heer van Scherpenzeel de intocht van de Fransen in ons dorp. Hij besluit zijn beschrijving met de volgende woorden: 'Nu amuseert men zich hier met zuchten of te spreken van weer en wind en, dit is 't beste, want zwijgen is geboden.' De gebeurtenissen hebben met andere woorden niet tot een opstand geleid.

Evacuatie.

Als gevolg van o.a. oproer, opstand, oorlog of andere omstandigheden moeten Scherpenzeelers soms een veilig heenkomen zoeken. Maar ook bieden Scherpenzeelers door de tijden heen evacués die vanwege dreigend gevaar moeten vluchten bescherming door ze in hun huis op te nemen voor kortere of langere tijd. Dat is het onderwerp van de avond op 10 oktober. Daarover leest u in de volgende editie van deze krant meer.

Augustus 2018